

Oponentní posudek

habilitační práce

Majetková podstata podniku

K habilitačnímu řízení Ing. Mgr. Renáty Pakšiové, PhD.,

v oboru 3.3.15 manažment na FM UK Bratislava

Tento posudek předkládá ve smyslu jmenování č. OVV/274/2013 ze dne 16. 10. 2013 oponent, prof. Ing. Miloslav Janhuba, CSc., z katedry finančního účetnictví a auditingu Vysoké školy ekonomické v Praze. Pro jeho vypracování měl k dispozici výše uvedenou habilitační práci a další podklady osvědčující kvalifikaci uchazečky ve smyslu kritérií habilitací, čl. 1 – 4, Vědecké rady University Komenského v Bratislavě.

Paní Ing. Mgr. Renáta Pakšiová, PhD., (dále jen „habilitantka“) je akademickou pracovnící katedry účetnictva a auditorstva na Fakultě hospodářskej informatiky EU v Bratislavě od roku 2002. V době svého pedagogického působení zde zajišťovala a zajišťuje výuku celkem pěti vyučovaných předmětů, přičemž specializační oborový předmět *Teória účtovníctva*, který je vyučován od akademického roku 2010, podstatnou měrou koncipovala a vytvořila k němu učebnici a další studijní pomůcky. Vyvážené pracovní působení habilitantky jak v pedagogické, tak také ve vědecké práci katedry a fakulty dokládá seznam jejích publikovaných prací a ohlasy na ně.

Proto v souladu s výše zmíněnými Zásadami habilitačného konania o udelenie titulu docent na Univerzite Komenského v Bratislave **konstatuji, že Zásadami vytčená kritéria habilitantka splňuje.**

Volba tématu práce:

Habilitantka se věnuje komplikované problematice podstaty podniku a jejího uchování. Tato tematika představuje v současné době jednu ze stěžejních oblastí teorie účetnictví (účetního výkaznictví), oblastí s relativně bohatou historií zkoumání, která je postžitelná v publikačních pramenech od první čtvrtiny dvacátého století až po současnost. Těžiště výzkumných aktivit habilitantky tvoří uvedená tematika již řadu let, v nichž publikovala příslušně zaměřené články a příspěvky ve sbornících.

Problematika podstaty podniku úzce souvisí s řadou dosud nedořešených proudů teoretické diskuse zaměřené na primární obsah výkazů účetní závěrky a jeho úlohy ve vztahu k uživatelům, zejména opatrnosti v účetnictví. Jestliže původní náměty k udržení podstaty podniku byly vedeny z pozic stabilizace obrazu podniku v účetnictví za podmínek hyperinflace (Německo dvacátých a počátku třicátých let dvacátého století, práce Schmidta, Sommerfelda, Riegera a Walba), jsou dnešní přínosy v této oblasti vedeny snahou sjednocovat (harmonizovat) metody a nástroje zjišťování obrazu podniku v účetnictví jak v rámci jedné národní ekonomiky, tak také v širších ekonomických celcích.

Analýza a pochopení problematiky podstaty podniku vyžaduje zásadní a důkladné porozumění jak podnikovému hospodářství, tak také finančnímu a manažerskému účetnictví. Z hlediska volby tématu hodnotím **přínos** habilitantky k rozvoji teorie účetnictví jako **významný**.

Struktura práce - zpracování:

Cíl práce, který si habilitantka stanovila a uvádí v rámci úvodu (str. 11), tvoří úplný rozbor podstaty podniku nejen v rámci účetnictví a účetního výkaznictví, ale v kontextu vývoje podnikového hospodářství a jeho odrazu ve vývoji účetnictví. V práci takto tematicky zaměřené bylo nezbytné se vypořádat s celou plejádou nejrůznějších, často zčásti protichůdných názorů a stanovisek jednotlivých autorit. Má-li být nalezeno v takové problematice jakékoliv jednotící hledisko, je pravděpodobně nezbytné vycházet z historického vývoje, což se v předložené práci potvrzuje. Významné pro naplnění cíle práce je rovněž zdůraznění úzké souvislosti klasických i novějších bilančních teorií s problematikou uchování podnikové podstaty.

Práce je přehledně rozdělena do čtyř navazujících částí, v nichž je postupně zpracován historický průřez přístupu k podnikové podstatě, vztah ekonomické skutečnosti a jejího zobrazení v podnikové podstatě, způsob určování podstaty podniku a konečně problematika odvozování výsledku hospodaření podniku ve vazbě k zachování podnikové podstaty, což je pro pochopení významu podnikové podstaty rozhodující.

Habilitantka přistoupila ke zpracování zvolené tematiky **odpovědně**, prokázala při jejím zpracování **širokou odbornou erudici** a velmi rozsáhlou znalost příslušně zaměřených pramenů, což je v této souvislosti nutno vyzdvihnout.

Obsah práce:

Při studiu předložené práce postupně stále více do popředí vystupuje fakt, že při volbě označení předmětu a zaměření habilitační práce ‚majetková podstata podniku‘ bylo použito obsahově zavádějící a významově posunutě označení. Je to vcelku pochopitelné, neboť habilitantka téma zpracovává v prostředí existujícího právního řádu a je vedena snahou používat – i za cenu dílčí ztráty původního významu, anebo ryze účetního pojetí – právně kodifikované pojmy. Práce je zcela jednoznačně zaměřena na problematiku ‚podnikové podstaty‘ a jejího uchování na základě zpětné vazby informací poskytovaných účetními údaji manažerům. Tato problematika se nedá redukovat na pojem ‚majetková podstata‘, neboť v účetních výkazech a v celém systému účetnictví je příslušná kategorie chápána mnohem komplexněji¹. Na druhou stranu však lze konstatovat, že se v textu práce podařilo dostatečně jasně (druhotně) vymezit správný obsah podnikové podstaty, takže výše uvedená poznámka má pouze okrajový, terminologický význam.

---

¹ Rozpor v zúžení problematiky podnikové podstaty na ‚majetkovou podstatu podniku‘ se ukazuje mj. při explikaci základních přístupů k podnikové podstatě v koncepčním rámci IFRS; jestliže zde uváděné fyzické pojetí podstaty lze ještě bezproblémově včlenit do ‚majetkové podstaty‘, zcela jistě to nelze přijmout u pojetí finančního. V ČR obdobný problém s významovým posunem pojmu v právní terminologii a v účetním výkaznictví vznikl v souvislosti s insolvenčním zákonem (zde je majetková podstata podniku označení úhrnu všech zpeněžitelných aktiv ke dni vstupu do likvidace).

Za velmi přínosné pro současnou teorii účetnictví považuji druhou a zejména třetí část práce, ve kterých jsou opravdu komplexně a ve vzájemných vazbách rozebrána zásadní východiska a současné výsledky v předmětné oblasti. Rozebírán je zde z pohledu finančního řízení zásadní proces identifikace a usměrňování vývoje hospodářské situace podniku tak, aby bylo vyloučeno (i bona fide uskutečněnými transakcemi) zkrátit podniku disponibilní ekonomické zdroje stávajícího a budoucího prospěchu. Usměrňování vývoje situace v hospodaření samozřejmě není přímo úkolem účetnictví a jeho výkazů, ale co nejšířší informační zajištění takového usměrňování takovým úkolem je. Důraz habilitantka klade na vzájemné ovlivňování aktivního podnikového řízení a jeho informačního zabezpečení. Teze, které vedly ke vzniku kategorie podnikové podstaty, se v průběhu mnoha desetiletí její existence poměrně radikálně měnily tak, jak se měnilo hospodářské okolí podniků, a jak se v návaznosti na to měnila i právní kodifikace jednotlivých koncepcí. Práce správně postihuje v podstatě celý tento vývoj spolu s jeho důsledky. Dnešní zásadní uplatnění podnikové podstaty a jejího uchování úzce souvisí s jedním z fundamentálních předpokladů obecně uznávaných účetních zásad, s předpokladem pokračování aktivní hospodářské činnosti podniku v dohledné budoucnosti (going concern).

Hodnocení uzavírám konstatováním, že habilitantka předložila ucelené, kvalitní pojednání o předmětu, který zabírá multidisciplinární prostor podnikového hospodářství a managementu, mikroekonomické teorie, teorie účetnictví a bilancování, spolu s některými aspekty finančního (hodnotového) řízení. V určitých souvislostech ovšem postrádám hlubší rozbor dané problematiky, u jiných se domnívám, že by je bez snížení kvality práce bylo možno vynechat (např. pro budoucí publikování).

Z hlediska mého vlastního výzkumného zaměření bych se býval rád v práci dověděl více zejména o praktických problémech spojených s odlišováním *brutto a netto* přístupu k zachování (věcné) podnikové podstaty a s ním úzce souvisejících fikcích přiřazování a jejich významu. Dále o soudobé diskusi a argumentaci pro omezené rozdělování dosaženého čistého zisku mimo podnik s ohledem na ochranu věřitelů a vlastníků (→ uchování podnikové podstaty v pracích Schneidera aj.).

Doporučuji proto alespoň některé z naznačených problémů zařadit do odborné rozpravy v rámci habilitace.

Závěr:

Habilitační práce Ing. Mgr. R. Pakšiové, PhD., **splňuje požadavky** kladené na kvalifikační práce v oboru podnikový management i oboru účetnictví a finanční řízení podniku. **Doporučuji** přijetí práce jako jedné ze součástí řízení pro získání vědecko-pedagogického titulu **docentka**.

V Praze dne 28. listopadu 2013

prof. Ing. Miloslav Janhuba, CSc.

katedra finančního účetnictví a auditingu VŠE v Praze